

Svenska friskolor och dess aktörer, vad är problemet?

En diskursanalys av problematiseringen av friskolor och dess
aktörers förekomst i media och i politiska uttalanden .

Abstract

The Swedish school system is highly influenced by the charter school reforms that was introduced in 1992 by Carl Bildt. Because of the charter school reform, a market was created where venture capitalist could profit from education. The main aim was to create a freedom of choice and to create competition in order to increase the quality of Swedish schools. The current debate regarding charter schools is mainly driven by ideological narratives where the idea of a liberal school market is a key point. This paper seeks to examine the problematization that are made by Swedish politicians and other significant actors regarding charter schools through a discourse analysis. Material from 2016-today is gathered from political statements and media coverage from both people against and in favor of the idea of charter schools. The analysis is based on four questions from Carol Bacchi's approach "*Whats the problem represented to be?*". The analysis covers problem representation, presuppositions/assumptions, effects of problematization and last how the problematization can be questioned. The results shows that what underlies the current problematization are gains in welfare, queuing times, segregation, resource distribution and the unequal responsibility between independent and municipal schools.

Nyckelord: friskolor, friskolereformen, problematisering, resursfördelning, etableringsrätt

Antal ord: 9918

Innehållsförteckning

1 Introduktion	1
1.1. Problemformulering och frågeställning	2
1.2. Tidigare forskning	2
1.3 Institutet för näringslivsforskning (IFN)	2
1.4 Näringslivets medieinstitut (NMI)	3
1.5 Fejes & Dahlstedt - Den entreprenörskapande skolan	4
1.6 Mitt bidrag	6
1.7 Forskningsdesign/Disposition	7
2 Teori	9
2.1 Diskursteori	9
2.2 Friskolereformen och fritt skolval	10
2.3 Resursfördelning	11
2.4 Fri etableringsrätt	12
3 Metod	14
3.1 What is the problem represented to be?	14
3.2 Avgränsning	17
3.3 Urval	19
3.4 Alternativa metoder/kritik mot metoden	20
4 Analys	22
4.1 Politikers problematisering av friskolor och dess aktörer	22
4.2 Förutsättningar och antaganden som ligger till grund för problematisering av friskolor och dess aktörer	25
4.3 Effekter av problematiseringen av friskolor på elever, lärare och fristående aktörer	27
4.4 Hur representationen av problematiseringen av friskolor ifrågasätts	29
5 Slutsats	33
6 Framtida forskning	34
7 Källförteckning	35
7.1 Litteratur	35
7.2 Elektroniska källor	35
8 Bilagor	41

1 Introduktion

”Under 1990-talet skall vi skapa Europas bästa skola. Alla ges rätt att fritt välja skola. De offentliga bidragen skall i princip följa eleven” – Carl Bildt (Regeringsförklaringen 1991).

Så lät det när friskolereformen introducerades år 1992 av Carl Bildts regering.

Friskolereformen innebar stor förändring för den svenska skolan och öppnade upp för en helt ny marknad i Sverige då riskkapitalbolag nu kunde tjäna pengar på att driva skolverksamhet.

Vid den angivna tiden var det endast 1% av grundskoleeleverna och 1,7% av gymnasieeleverna som var placerade i friskolor, idag utgör friskolor ca 18% av grundskoleverksamheten och ca 28% av gymnasieverksamheten i Sverige. När friskolereformen introducerades fanns majoriteten av friskolorna i storstäder och de var således sällsynt på landsbygden och i mindre städer. Idag finns det friskolor i alla utom ett tiotal av Sveriges 290 kommuner (Friskolornas riksförbund 1).

Denna reform introducerades av Carl Bildts regering år 1992 har enda sedan dess lett till många kritiska debatter kring finansieringen av friskolor, vinster i välfärden, kötider, resursfördelning, etableringsrätt samt vidare ifall kapitalöverskott in i aktörernas fickor är moraliskt försvarbart eller ej. Debatten bygger således på fundamentala ideologiska skillnader och den klassiska vänster/höger debatten. Trots regeringsskiftet har friskolereformen förblivit utan större förändringar. Detta fram till den 10:e februari 2022 då den nyinträdda statsministern Magdalena Andersson presenterade ett förslag framför riksdagen innehållande reformer för svenska friskolor. Förslaget innehöll finansiella begränsningar för fristående skolor. Syftet var enkelt presenterat: skolan ska bli mer rättvis. Detta ska uppnås genom att sänka skolpengen till friskolor då de inte besitter samma ansvar som kommunala skolor (Dagens samhälle). Diskursen har sedan friskolereformen introducerades, varit betydande för hur vi uppfattar friskolor i Sverige och är ett fundamentalt ämne för debatt mellan vänster och högerpartier i Sverige. Denna uppsats syftar till att analysera hur friskolor och dess aktörer problematiseras i politiska uttalanden och i media. Analysen kommer bygga på uttalanden om

problematisering från både partier och aktörer för och emot fenomenet friskolor. Syftet är att genom Carol Bacchis ansats analysera hur friskolor presenteras som ett problem i svensk politik.

1.1. Problemformulering och frågeställning

Frågeställningarna i uppsatsen bygger på Carol Bacchis ansats där fyra frågor valts ut till analysen. Frågorna presenteras i metodavsnittet.

1.2. Tidigare forskning

1.3 Institutet för näringslivsforskning (IFN)

Institutet för näringslivsforskning (IFN) är ett oberoende, icke-vinstdrivande institut som bedriver nationalekonomisk forskning om näringslivsrelaterade frågor (IFN). Gabriel H Sahlgren, skolforskare på IFN påvisar genom sin empiriska forskning att det fria skolvalet och det nya sättet att driva friskola som introducerades på tidigt 90-tal har haft små men positiva effekter på kunskap som såväl effektivitet i grundskolan, som således inte kan förklaras av betygsinflation. Han menar att dessa positiva effekter snarare avspeglas på de konkurrens effekter som de haft på kommunala skolor. Han understryker att vinstintresse inte ligger bakom ökade resultat bland elever på grundskolan då effekterna av vinstdrivande och icke-vinstdrivande friskolor utgör ungefär samma omfattning. När det kommer till gymnasieskolan, har Sahlgren kommit fram till att friskolor höjer elevernas betyg för att sannolikheten att de då tar examen efter tre år ökar. Likaså ökar sannolikheten att eleverna kommer in på utbildningar på eftergymnasial nivå. Han menar att det inte går att utesluta att betygsinflation har påverkat dessa effekter.

Det ska även tilläggas att det finns tecken (men ännu inget påvisat orsakssamband) på att elever i fristående skolor presterar sämre än elever i kommunala skolor på externt rättade prov, oavsett driftsform. Friskolor är de facto mer generösa med rättningen av nationella prov än kommunala skolor. Det ska däremot tilläggas att icke-vinstdrivande friskolor är mer generösa i rättningen än vinstdrivande friskolor. I sin helhet kommer Sahlgren fram till att stödet för att friskolor och det fria skolvalet leder till betygsinflation är svagt och om det existerar en påvisad effekt så är den närmre omärkbar. Vidare har Sahlgren kommit fram till att likvärdigheten inte påverkats av friskolor och de fria skolvalet men att det finns tecken på att det ökat skolegregationen. Än en gång är det däremot oklart om det finns ett närvarande orsakssamband. Detta förklaras av att det finns forskning som påvisar att extensiva möjligheter till skolval leder till att bostadssegregationens effekter på skolegregationen minskar (Heller-Sahlgren, 2020 s. 3-4).

1.4 Näringslivets medieinstitut (NMI)

När det kommer till tidigare forskning på ämnet kommer även uppmärksamhet riktas på en rapport gjord av näringslivets medieinstitut (NMI). Rapporten presenterar en granskning av hur medier framställer forskning om friskolor och skolval. NMI har som syfte att bidra till kvalitetshöjning i svenska nyhetsmedier genom en kritisk granskning tillsammans med en öppen diskussion. Det som NMI bevakar, granskas sakligt, opartiskt och med hög nivå av pressetik men det ska tilläggas att NMI tidigare ägdes av Timbro som är en marknadsliberal tankesmedja vars värderingar kan genomsyra innehållet på grund av dess politiska ställning. Idag drivs NMI som ett fristående bolag (Näringslivets medieinstitut 1). Rapporten har i syfte att jämföra den faktiska forskningen som finns på ämnet friskolor och de fria skolvalet och dess påverkan på kvalitet i svensk skola, och vad som faktiskt presenteras i media. Det finns en del anmärkningsvärda resultat från denna rapport. Det fundamentala är att rapporten visar att den mediala bilden av forskningsläget gällande friskolor samt det fria skolvalet avviker på ett flertal punkter från det faktiska forskningsläget. Detta innefattar bland annat en felaktig bild av betygsinflation. Stor medialt utrymme får en enskild forskare, Jonas Vlachos, han förekommer tre gånger så ofta som någon annan forskare. I Vlachos rapporter från institutet för arbetsmarknad- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), kommer han fram till att

friskolor är generösare i sin betygsättning än de kommunala skolorna. Dessa rapporter är de som är mest medialt uppmärksammade. De IFAU-rapporter som visat att friskolor har positiva effekter på elevers kunskaper har fått betydligt mindre medialt utrymme. Detta kan visa på en generellt hög motsättning mot friskolor och dess aktörer. Det har även påvisats att forskning visar att elevernas faktiska förutsättningar spelar större roll än skolans kvalitet i sig, när det kommer till skolresultaten. Forskningen som får medieutrymme, är den som används för att problematisera bra skolresultat på friskolor, men sällan om inte aldrig för att problematisera bra resultat på kommunala skolor, eller dåliga resultat på friskolor. Forskningen må återges korrekt, men den hela bilden av läget får sällan genomslag. Fyra av fem publiceringar lämnar helt ute det faktum att skolsegregation enligt forskning i högre grad beror på boendesegregation än på friskolor. Friskolor och de fria skolvalet lyfts fram som orsak till ökad skolsegregation. Det saknas således artiklar som tar upp en alternativ förklaring till skolsegregation än friskolor och de fria skolvalet (Näringslivets medieinstitut 2).

1.5 Fejes & Dahlstedt - Den entreprenörskapande skolan

Fejes och Dahlstedt, professorer i vuxenpedagogik och socialt arbete har forskat på diskursen om entreprenörskap i skolan. Begreppet entreprenörskap förekommer i den svenska läroplanen och det tydliggörs att entreprenörskap ska genomsyra skolans hela undervisning. Entreprenörskap inom skolan är något som förekommit på agendan hos transnationella policyorganisationer såsom OECD och EU i syfte att stärka länders konkurrenskraft i den globala kunskapssektorn (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 131). Skribenterna menar att elever och vårdnadshavare i allt större utsträckning betraktas som kunder samtidigt som medarbetare på skolan inte endast förväntas agera som pedagoger utan skall även arbeta för att marknadsföra skolan. Detta i takt med att fristående skolor förekommer i allt större utsträckning. Detta har lett till att ett nytt språkbruk förekommer inom skolans värld, där just ”entreprenörskap” är vanligt förekommande (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 132). Skribenterna baserar sitt analytiska innehåll på Michel Foucaults genealogiska skrivande. Som i mycket annan forskning kring diskurser är makt centralt även i Fejes och Dahlstedts studie. Idén om att makt inte är något

som någon besitter, äger eller utöver mot någon annan, är en central utgångspunkt i denna studie. Makt anses snarare som något som uppstår i och genom relationer och maktrelationer möjliggör viss kunskap och bidrar till att viss kunskap får status som sanning samtidigt som samma kunskap gör vissa maktrelationer möjliga, i linje med Foucaults benämning på makt och kunskap (Foucault, M 1980).

Skribenterna gör en diskursanalys där de undersöker vilka problem entreprenörskap i skolan är tänkt att lösa och vilken effekt denna diskurs har i termer av skapandet av särskilda medborgare. Detta analyseras genom att delvis studera äldre läroplaner med mer nutida läroplaner, men också genom att studera policytexter där entreprenörskap i skolan är en viktig del (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 134). Efter 1990-talet har en rad marknadsinriktade reformer införts, som till exempel det fria skolvalet och friskolereformen. Detta har även resulterat i reformer för den svenska välfärdsmodellen. Skribenterna klargör att den välfärdsmodell som växte fram efter andra världskriget vilade på grundvärden som icke-segregering, social utjämning och allra viktigast: ett offentligt ansvar för utbildning (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 134). Enligt skribenterna är nutidens svenska skola snarare ett *private good* än ett *public good*. Det vill säga som ett redskap för individen istället för den stora massan. I samband med denna utveckling av den svenska välfärdsmodellen, tillkom även en rad uttryck och sätt att tala om utbildning att bli allt mer förekommande i läroplaner och policytexter. Det ligger mycket fokus på *ekonomisk nytta*, *konkurrens* och en neoliberal rationalitet som innebär att utbildning ses som en investering. Det är här som *entreprenörskap* som uttryck i samband med utbildning blir aktuellt. Skribenterna kommer fram till att entreprenöriella förmågor kopplas samman med livet i generell mening, snarare än att endast kopplas till ekonomisk nytta (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 145). Medborgarna generellt målas upp olika i de läroplaner och policytexter innan och efter 1990-talet och friskolereformen och de fria skolvalets införande. I de moderna texterna målas individen upp som den ”entreprenöriella medborgaren” som förväntas fokusera på sig själv som ett sätt att bemöta det ständigt föränderliga samhället. Den entreprenöriella medborgaren förväntas kapitalisera på sitt lärande i förhoppningen att bli en ansvarsfull och kreativ problemlösare för att bli mer anställningsbar och produktiv (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 146). Fejes och Dahlstedt menar att formandet av den ”entreprenöriella medborgaren är en högst politisk fråga som bör

problematiseras och pekar på behovet av ”*mer forskning som kritiskt problematiserar och utmanar det som tycks vara naturligt givet i dagens samhälle*”. (Fejes & Dahlstedt 2018, s. 147). Problematisering är ett viktigt bidrag till den kritiska debatten om utbildningens villkor och utmaningar i Sverige.

Fejes och Dahlstedts forskning liknar det denna uppsats intresserar sig för att undersöka. Problematisering är som ovan nämnt en viktig del utav den kritiska debatten och fundamentalt i skapande av ökad förståelse för olika fenomen. Genom att analysera problematiseringen såväl som ifrågasättandet av problematiseringen av friskolor och aktörer, bidrar denna uppsats till den kritiska debatten. Det finns en betydande mängd forskning på ämnet friskolor samt det mediala utrymme som friskolor besitter, men den avsaknad av undersökningar kring hur friskolor och dess aktörer problematiseras i media av politiker utgör motiveringen till min undersökning.

1.6 Mitt bidrag

Vid val av ämne är det viktigt att redogöra för den inom och utomvetenskapliga relevansen. Den utomvetenskapliga relevansen bygger på att ämnet ska vara av betydelse för omvärlden ur ett ekonomiskt, politisk och/eller socialt perspektiv eller angå människors levnadssätt i samhället (Teorell & Svensson, 2007, s. 18). Ämnet i denna uppsats är av utomvetenskaplig relevans då skolpolitik är och kommer antagligen förbli ett ständigt debatterat ämne i svensk politik i och med att det är en polariserande fråga. Det är viktigt att förstå hur media spelar en stor roll i hur vi uppfattar olika fenomen och hur det påverkar oss. Genom att studera mediadiskursen samt problematiseringen av fenomen ökas kunskapen kring hur retorik och språkanvändning påverkar samhället och attityder och uppfattningar om samtida politiska debatter. Nuvarande statsminister har uttryckt tydligt att friskolereformen bör reformeras, det är därför aktuellt att undersöka detta ämne som är en betydelsefull valfråga hos de större partierna i Sverige. Vinster i välfärden och privatisering av skolan är också något som påverkar många, det berör bland annat studenter, friskoleaktörer och inte minst lärare, därav är det viktigt att öka förståelsen kring ämnet.

Uppsatsen ska även sträva efter kumulativitet, det är här den inomvetenskapliga relevansen blir aktuell. Kumulativitet innebär att uppsatsen bidrar till existerande forskning på ämnet. Man kan uttrycka det som att forskningen ställer sig på äldre forsknings axlar i hopp om att själv kunna bidra med betydelsefullt innehåll inom sfären med tidigare akademiska arbeten. Detta kan handla om att antingen komplettera tidigare forskning, motbevisa tidigare resultat eller att helt enkelt använda sig av tidigare resultat för att ställa en ny fråga eller fråga på ett annat sätt (Teorell & Svensson, 2007, s. 18-19). I detta fall kompletteras tidigare forskning på ämnet för att bidra till den inomvetenskapliga relevansen. Tanken med studien är att öka förståelsen kring problematisering av fenomen och dess betydelse för politiken såväl som för medborgare. Som presenterar i tidigare avsnitt finns det en betydande mängd forskning på ämnet kring det mediala utrymme som ges friskolor, forskning kring friskolor, samt problematisering och detta kan med säkerhet argumenteras för att det har påverkan på vår uppfattning om ett särskilt fenomen. Att komplettera den existerande forskningen genom att även analysera hur politiker problematiserar friskolor, bidrar till en bredare och djupare förståelse för hur vi uppfattar friskolor i Sverige och bidrar till den kritiska debatten.

1.7 Forskningsdesign/Disposition

Uppsatsen är en fallstudie med syftet att få en mer djupgående kunskap om ämnet, uppsatsen ämnar således inte att nå ett resultat som går att generalisera. Den kvalitativa metoden sägs ha syftet att få oss förstå verkligheten ur människors egna perspektiv (Teorell & Svensson, 2016 s.11-13). Uppsatsens inledande kapitel innehåller en introduktion till ämnet samt bakgrundsfakta om friskolereformen. I samband med det presenteras även frågeställningarna som uppsatsen ämnar att besvara. Därefter presenteras tidigare forskning på ämnet. Uppsatsen har här i syfte att presentera tre olika typer av studier för att påvisa avsaknaden av just diskursanalys av problematiseringen av friskolor. Därefter presenteras mitt bidrag i vetenskapen kring detta ämne tillsammans med en redogörelse för den inom och utomvetenskapliga relevansen. Teoriavsnittet presenterar diskursanalys som teori tillsammans med redogörelse för centrala begrepp och fenomen för studien. Här presenteras friskolereformen, det fria skolvalet, resursfördelning och den fria etableringsrätten mer

djupgående. Friskolereformen ligger till grund för hela studien och resursfördelningen samt den fria etableringsrätten/fria skolvalet är ofta det som kritiserar och framställs som ett problem när det kommer till diskursen om friskolor och dess aktörer.

Efter teoriavsnittet presenteras uppsatsens metod. Metoden kommer bygga på en diskursanalys. För att besvara frågeställningarna kommer uttalanden från politiker och andra signifikanta aktörer analyseras för att se hur friskolor och dess aktörer problematiseras samt hur problematiseringen ifrågasätts. Mer specifikt kommer studien bygga på Carol Bacchis ansats ”*Whats the problem represented to be?*” (Bacchi 2009). Bacchi presenterar i sin ansats sex frågor för att besvara hur problematiken kring ett problem representeras. Uppsatsen kommer således fokusera på fyra utav dessa frågor för att kunna analysera problematiken som representeras men även se hur den ifrågasätts och vilka effekter problematiseringen medför. I detta avsnitt kommer även metodologiska avväganden presenteras tillsammans med en redogörelse för hur urvalet av material har gått till. I uppsatsens analysdel kommer det insamlade materialet granskas och analyseras utifrån fyra utvalda frågor från Bacchis ansats. Analysdelen kommer vara disponerad och uppdelad utefter mina fyra valda frågor. Först kommer frågan presenteras och därefter kommer material presenteras och analyseras utefter frågan. Efter uppsatsens analys kommer ett avsnitt där mina slutsatser från analysen framförs. I samband med detta kritiserar studien och alternativa metoder och tillvägagångssätt framförs tillsammans med kommentarer ifall detta hade påverkat studiens utfall. Avslutningsvis ges perspektiv och idéer på framtida forskning på ämnet. Till sist presenteras uppsatsens källor i en avslutande källförteckning.

2 Teori

Mitt teoretiska ramverk kommer utgöras av två segment som fyller olika syften. Det inledande segmentet behandlar diskursanalys som teori där huvudverket skrivits av Ernesto Laclau och Chantal Mouffe. Diskursteorin har som syfte att få oss förstå det sociala som diskursiv konstruktion. Detta innebär att i princip alla sociala fenomen från språket till det hela sociala fältet kan analyseras med hjälp av diskursanalytiska verktyg (Jørgensen & Phillips 2000, s. 31).

Det avslutande segmentet kommer dels ha till syfte att skapa förståelse för hur den svenska skolan fungerar och dels utgöra ett teoretisk ramverk från vilket vår problemformulering tar form. För att vi ska förstå diskursen som förs om friskolor och dess aktörer är det grundläggande att förstå hur friskolereformen ser ut idag och vad den har för effekter på svensk skola.

2.1 Diskursteori

Den fundamentala idén när det kommer till diskursanalys som teori är att det sociala fenomen som präglar oss aldrig är att betrakta som färdiga eller fullständiga. Med detta innebär att sanningen aldrig kan fixeras till en slutgiltigt resultat och det ger utrymme för oändliga definitioner av samhälle och identitet. Detta kan i sin tur få konsekvenser, med andra ord är en diskursanalytikers strävan att skapa en entydighet kring sociala fenomen (Jørgensen & Phillips 2000, s. 31). Centrala figurer för diskursanalys som teori är som tidigare nämnt Laclau och Mouffe, de grundar sin teori på två centrala teoretiska traditioner och för dessa samman, Marxismen och strukturalismen. Marxismen ger utrymme för tänkandet om det sociala och strukturalismen erbjuder en teori om betydelse. I boken *Diskursanalys som teori och metod* av presenteras en metafor som väl beskriver strukturalismens språkuppfattning, ”alla tecken i språket kan uppfattas som knutarna i ett nät, och de får sin betydelse genom att

skilja sig från varandra på bestämda sätt, alltså genom att vara placerade på bestämda platser i nätet” (Jørgensen & Phillips 2000, s. 32). Marxismen och strukturalismen bildar tillsammans dessa centrala teoretiska traditioner samt ett teoribygge där hela den sociala sfären innehåller betydelsebildningsprocesser. Laclau & Mouffe utvecklar även sin teori genom dekonstruktion av andra teorier. Tanken är att genom noga läsning och förståelse av andra teorier, avslöjar man dess ofullständiga och outvecklade antaganden och motsägelser. På så sätt exponeras de ideologiska innehållet. De utvecklade och fullständiga antagandena kan på så sätt omvandlas till verktyg för vidare tankearbete av teorier (Jørgensen & Phillips 2000, s. 32).

Det är enligt Laclau & Mouffe politiken som formar oss och avgör hur vi handlar och tänker kring vissa fenomen och därmed hur vi skapar samhället. Det innebär att ekonomins i övriga fall determinerande roll är utesluten i diskursteorin. Detta innebär således inte att det materiella inte har någon betydelse, detta därför att i Laclau och Mouffes diskursteori är diskurser inte endast det språkliga, utan det innefattar alla sociala fenomen. De skiljer således inte på diskursiva och icke-diskursiva fenomen (Jørgensen & Phillips 2000, s. 42).

2.2 Friskolereformen och fritt skolval

Friskolereformen introducerades och trädde i kraft år 1992 av dåvarande Bildt-regeringen. Den innebar att friskolor skulle få skolpeng av staten för varje elev, detta innebar i sin tur en omfattande förändring för svensk skola och en helt ny marknad öppnades upp. Beloppet som friskolorna numera skulle ges per elev skulle motsvara genomsnittsbeloppet som ges till de kommunala skolorna, som max skulle kommunen kunna dra av 15% av kostnaden (Bildt & Ask 1992, s.1). Senare kom även detta att ändras och beloppet på skolpengen till friskolor ligger idag på 100% av beloppet som ges till kommunala skolor (Dahlstedt & Fejes 2018, s. 21). Friskolereformen introducerades med förhoppningar om att skapa en ”stimulerande tävlan mellan skolor, med olika inriktning och olika ägandeformer”, vilket ”kan bidra till att höja kvaliteten inom hela skolväsendet...” (Prop.1991/92:95, s.9). Utgångspunkten för detta resonemang är en syn på att utbildningsväsendet bör efterlikna marknaden. Det bygger på en marknadsekonomisk, valfrihetsinriktad logik och ett liberalt synsätt (Dahlstedt & Fejes 2018, s. 20). Elevers och föräldrars valfrihet skulle bidra till ökad kvalitet inom svenska skolan

eftersom det skapar en konkurrens. En stimulerande tävlan ansågs möjliggöra en kvalitetsökning inom hela skolväsendet. Med ökad valfrihet skapas också incitament för kostnadseffektivitet inom skolan. Tanken var också att ett utökat inslag av friskolor i framtiden skulle kunna bidra till en mer effektiv resursanvändning (Prop. 1991/92:95 s.35). Det fria skolvalet kan innebära att eftertraktade skolor får fler sökanden än vad de har plats för. Om det förekommer fler sökanden än vad skolan har plats för har huvudmännen i dessa situationer ett antal urvalsgrunder det kan förhålla sig till. Det kan till exempel välja elever utifrån geografisk närhet, anmälningdatum (tillämpat kösystem), syskonförtur och olika verksamhetsgrunder. Med verksamhetsgrunder menas exempelvis specifika inriktningar såsom idrott eller musik, då tillämpas vanligtvis inträdesprov (Skolinspektionen 1).

2.3 Resursfördelning

Resursfördelningen är ofta något som kritiseras när det kommer till friskolor. Friskolereformen innebär inte bara ett fritt skolval utan den ekonomiska aspekten spelar en betydande roll i skolverksamheten. Elever bär med sig ett belopp för att finansiera skolverksamheten när de börjar i en skola. Det är detta belopp vi refererar till som skolpeng. Skolpengen erhålls från kommunen och fungerar som ett statligt bidrag till enskilda huvudmän. Skolpengen innehåller ett grundbelopp, men tilläggsbelopp för vissa elever samt tillägg för lokalkostnader kan även tillkomma (SOU 2020:28, s. 110). Tanken med grundbeloppet som enskilda huvudmän erhåller är att det ska täcka kostnader för undervisning, undervisningsverktyg, elevhälsa, mat, administration, mervärdesskatt (Skolverket). Det är kommunerna som ansvarar för att fördela medel till sina egna skolor samt till de enskilda huvudmännen. Beloppet ska baseras på kommunernas genomsnittliga elevkostnad i de skolor de själva bedriver (Bildt & Ask 1992, s.1). Det som upplevs som ett problem med denna typ av resursfördelning är det faktum att kommunala huvudmän i genomsnitt har merkostnader på 8% i jämförelse med enskilda huvudmän. Detta beror på att kommunala huvudmän har större ansvar än de enskilda. De kommunala huvudmännen har utöver ovan nämnda kostnader, ansvar för att alla elever i kommunen får plats i skolan, skolskjuts och ett myndighetsansvar (SOU 2020:28, s.25). Grundbeloppet kan därför anses anpassat till de enskilda huvudmännens förutsättningar och lämnar kommunala huvudmän

och skolor med stora utmaningar, samtidigt som de erhåller samma summa pengar som enskilda huvudmän.

2.4 Fri etableringsrätt

Vidare det existerar en ”fri etableringsrätt” för friskolor eller ej är en omdebatterad fråga. Utbildningsministern och dåvarande gymnasieminister Anna Ekström refererar till den fria etableringsrätten i en debattartikel (Ekström, Anna 2018). Samtidigt menar friskolornas riksförbund att det inte råder fri etableringsrätt för friskolor i Sverige eftersom det krävs tillstånd samt sträng granskning av skolinspektionen för att etablera sig på skolmarknaden (Friskolornas riksförbund 2). Det faller sig naturligt att denna polarisering uppstår då Anna Ekström representerar socialdemokraterna som har en förhållandevis negativ inställning till friskolor medan friskolornas riksförbund naturligtvis vill försvara styrningssättet av friskolor. Denna uppsats kommer anta att vi kan benämna enskilda aktörers möjligheter att bedriva skolverksamhet som en ”fri etableringsrätt”. Den fria etableringsrätten innebär enskilda huvudmäns möjlighet att bedriva skolverksamhet i en kommun. Friskolornas riksförbund menar att den vanligaste anledningen till varför enskilda huvudmän startar friskolor är för de har en ny idé på skolverksamhet, nya pedagogiska verktyg eller ideér på en viss inriktning på skolverksamhet de anser saknas på marknaden (Friskolornas riksförbund 3). Enligt skollagen får både fysiska och juridiska personer driva fristående skolverksamhet. Det föreligger inga formella krav på utbildning, bakgrund eller erfarenhet inom utbildning för att starta en fristående skola (Friskolornas riksförbund 3). Skolinspektionen gör en granskning och kolla främst på om verksamheterna följer bestämmelserna i skolförfattningarna (Skolinspektionen 1). Det finns även krav på tillsyn enligt skollagen, så kallad etableringskontroll, innan en enskild huvudman får sitt godkännande att bedriva fristående skolverksamhet. Här kontrolleras det att skolverksamheten uppfyller kraven för elevers hälsa och trygghet (Skolinspektionen 2). Det bör också nämnas att kommunen i fråga alltid har möjlighet att yttra sig innan skolinspektionen tar sitt beslut. Om skolinspektionen skulle finna att skolverksamheten bidrar till negativa konsekvenser för kommunen eller elever ska ansökan avslås. Kommunen ska då redogöra för vilka ekonomiska, pedagogiska samt organisatoriska konsekvenser den fristående skolan kan bidra till om den startas. Konsekvenserna ska således

anses kunna verka långsiktigt för att kunna påverka skolinspektionens beslut (Riksdagen 2020).

3 Metod

Denna uppsats kommer tillämpa en diskursanalys. Inom metoden diskursanalys är språk och språkanvändning inte något som anses neutralt, utan snarare konstituerande. Eftersom språk alltid kommer med ett perspektiv, är det således inte att anse som ett neutralt instrument för kommunikation. Tolkning utgör grund för kunskap och vår sociala tillvaro är i en ständig konstrueringsprocess. Språkbruk är nära sammankopplat med makt och i samband med diskursanalys studeras ofta makt och maktrelationer (Bergström & Ekström 2018 s.255). Senare i detta avsnitt presenteras Foucaults idéer om makt som är sammankopplade till detta ämne. När en diskursanalys tillämpas för att analysera material är det viktigt att komma ihåg att diskursanalys inte enbart är en metod för dataanalys utan att det även erbjuder en teoretisk och metodologisk helhet. Den centrala idén är att språket spelar stor roll i den sociala konstruktionen av världen, samt tekniken för hur språket analyseras (Jørgensen & Phillips 2000 s.10). I denna uppsats kommer därför diskursanalys användas som både teori och metod.

3.1 What is the problem represented to be?

Som specifik diskursanalytisk metod kommer tillämpa "What is the problem represented to be? (WPR) av Carol Bacchi, tillämpas. Metoden kommer i studien användas för att undersöka hur "problemet" i detta fallet friskolor, porträtteras och framställs. Ursprungligen är WPR en metod som tillämpades på poststrukturalistisk policyanalys och för att visa logiken i diverse policytexter som till exempel lagförslag, politiska initiativ och statliga utredningar (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 271). På senare tid har metoden används inom fler fält än policystudier och idag appliceras den till exempel på mediematerial och politiska uttalanden (Bacchi 2009, s. 20). WPR innebär att problematisering har betydelse för styrande processer. Bacchi menar i sin diskursanalys att regeringens uttalanden är relevanta för analys (Bacchi 2009, s. 20). I WPR som metod kan man se tydliga influenser av Foucaults maktperspektiv. Metoden är ett redskap för att kritiskt granska de föreställning om politiska

såväl som sociala problem samt de maktrelationer som dessa föreställningar skapar och upprätthåller. Syftet med metoden är att klargöra hur uppfattningar kring ett fenomen skapas samt vinner legitimitet som den verkliga och enda tänkbara förståelsen, och vilka effekter som riskeras tillkomma (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 271). Denna metod syftar på att det inte finns ett självklart eller definitivt sätt att betrakta det som vi uppfattar som problematiskt i samhället. Inte heller finns det ett fast sätt att betrakta de metoder vi försöker åtgärda problemen på. De konkurrerande uppfattningar som finns kring ett problem eller åtgärder för ett problem, är enligt metoden att betrakta som utvecklade ur skilda diskurser (Bacchi 2009, s. 35). Det är alltså således via WPR-metoden vi kan visa hur de olika diskurserna kan exponeras enligt Bacchi (Bacchi 2009, s. 35). Foucault spelar en stor roll inom den diskursanalytiska metoden och vi återkommer ofta till honom inom studiet av diskurser. Foucault ser den objektiva sanningen som en diskursiv konstruktion, där olika kunskapsregimer tillskriver olika sanningar samt synsätt på vad som är falskt. Foucault hade som mål att tillskriva regler och strukturer inom de nämnda kunskapsregimerna. Foucault utvecklar en teori där makt är i fokus. Han menar att makten inte tillhör någon, utan den är spridd över olika sociala praktiker. Makten konstituerar vår sociala omvärld och makten och kunskapen är dessutom förbundna och förutsätter varandra. Sanningen, är något som inte kan nås fram till och det är inte möjligt att tala kring fenomen utanför diskurserna utan sanningseffekterna skapas inom dom, enligt Foucault (Jørgensen & Phillips 2000 s. 20-21).

För att analytiskt examinera och synliggöra problemrepresentationer, presenterar Bacchi sex analytiska frågor som man tar hjälp av för att analysera den mediedebatt eller policyförslag man är intresserad av att kritiskt granska. Fyra utav dessa frågor har valts ut och justerat för att anpassas till denna studie. Nedan följer de frågor som undersökningen baseras på.

1. Hur är friskolor representerat som en problem av politiker och signifikanta aktörer?

Denna fråga är baserad på Bacchis första fråga av sex frågor som lyder ”*Whats the 'problem' represented to be?*” (Bacchi 2009, s. 2-3). Målet med den första frågan i en WRP-metod är att identifiera implicit problemrepresentation i specifika policyer eller policyförslag (Bacchi 2009, s. 4). Denna uppsats kommer anta att friskolor ses som ett problem då det finns förslag

på förändringar av friskolereformen samt många uttalanden som tyder på detta. Enligt Bacchi förutsätter lagar en problematisering av ett 'problem' (Bacchi 2009, s. xiii). I detta fall, eftersom att det nu finns förslag på lagförändring, antar vi att friskolor ses som ett problem. Problemrepresentationen som kommer undersökas i denna uppsats är hur politiker beskriver friskolor och dess aktörer som ett problem.

2. Vilka förutsättningar eller antaganden ligger till grund för denna representation av friskolor?

Denna fråga är baserad på Bacchis andra fråga i ansatsen som lyder "*What presuppositions or assumptions underlie this representation of the 'problem'?*" (Bacchi 2009, s. 2-3). Målet med den andra frågan i en WPR-metod är att identifiera och analysera den konceptuella logik som ligger till grund för specifika problemrepresentationer. Termen 'konceptuell logik' hänvisar till betydelsen som måste finnas på plats för att en viss problemrepresentation ska hänga samman eller vara meningsfull (Bacchi 2009, s. 5). Fokus ligger här således på den underliggande logik eller rationaliteten i det representerade problemet. Fokus riktas även på vad det är som möjliggör en viss reform (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 272). I denna fråga ämnar uppsatsen att kolla på argumentationen som förs kring friskolor och varför de problematiseras. Denna fråga syftar till vilka bakomliggande antaganden och förutfattade meningar som finns om det representerade problemet. Detta inkluderar epistemologiska och ontologiska antaganden (Bacchi 2009, s. 5). Frågan bygger på vad som problematiseras kring fristående skolor och vilka antaganden ligger till grund för detta

3. Vilka effekter har problematiseringen av friskolor på elever, lärare och aktörer?

Denna fråga är baserad på den femte frågan i Bacchis ansats. Den lyder "*What effects are produced by this representation of the problem?*" (Bacchi 2009, s.15). Målet med den femte frågan i ett WRP-förhållningssätt är att identifiera effekterna av specifika problemrepresentationer så de kan bedömas kritiskt (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 274). I denna uppsats kommer denna fråga användas för att se hur elever, lärare och fristående aktörer påverkas av problematiseringen av friskolor. Effekterna som

representationen av ett problem kan ha delas upp i ”diskursiva”, ”subjektifierade” och ”levda” effekter (Bacchi, 2009 s.40). Problemrepresentationer upprättar en viss förståelse av vad som är problematiskt, detta leder till att vissa reformer framstår mer eller mindre önskvärda, detta är de diskursiva effekterna. Ur problemrepresentationer skapas också subjekspositioner, här blir det aktuellt att kolla vilka konkreta konsekvenser som tillkommer för dem som lever i relation till de ”subjektifierade effekterna”. De levda effekterna syftar till de materiella effekter som problemrepresentationer kan leda till (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 274). Bacchi antyder i sin ansats att diskurser inte endast innebär ord och tal utan att vi måste förstå diskurser som något som i allra högsta grad kan påverka människors liv på ett konkret sätt (Bacchi, 2009 s.17).

4. Hur ifrågasätts problematiseringen av friskolor och dess aktörer?

Denna fråga är baserad på den sjätte frågan i Bacchis ansats. Den lyder *”How/where has this representation of the problem been produced, disseminated and defended? How has it been (or could it be) questioned, disrupted and replaced?”* (Bacchi 2009, s. 2-3). Frågan är avskalad och anpassad för att passa studien och för att kunna kolla på de som ifrågasätter problematiseringen av friskolor. Målet med den sjätte frågan i ett WRP-förhållningssätt är att uppmärksamma både på vilket sätt vissa problemrepresentationer blir dominerande, och på möjligheten att utmana problemrepresentationer som bedöms vara skadliga (Bacchi 2009, s. 19). I denna studie kommer frågan användas för att kolla på oppositionen, det vill säga de aktörer som försvarar friskolor och dess sätt att finansieras, och därmed ifrågasätter problematiseringen. Det blir i denna studie relevant att se hur problematiseringen av ”problemet” kring friskolor ifrågasätts.

3.2 Avgränsning

Denna denna undersökning kommer begränsas till politiska uttalanden gjorda av politiker och övriga signifikanta aktörer. Med signifikanta aktörer menas personer verksamma inom skolväsendet eller som på något sätt har en koppling till den aktuella frågan som kan bidra med material till studien. I och med att främst material från politiker, som har olika

uppfattningar kring fenomenet på grund av partitillhörighet kommer analyseras bedömer, görs bedömningen att uttalanden från övriga signifikanta aktörer inte påverkar validiteten i studien. Materialet som utgör kärnan för denna studie kommer vara från 2016-nutid. År 2016 bör noterades en stor friskolekoncern och i samband med bör noteringen gjordes många uttalanden som anses kunna bidra till studien. Sedan kommer uttalanden och medierapportering med fokus på friskolor och dess aktörer fram tills idag, maj 2022, inkluderas. Material enda fram till idag kommer analyseras då det förekommit mycket debatt kring ämnet i samband med Magdalena Anderssons förslag om minskad skolpeng till friskolor i februari 2022 (Dagens samhälle). Då friskolereformen introducerades år 1992, hade det kunnat anses vara intressant att kolla på material runt den tiden, till exempel som det inledande citatet från Carl Bildt i samband med regeringsförklaringen. Problemet blir således att uppsatsen då hade omfattats av material för analys från 30 år. Det hade inneburit problem med urval då studien omöjligt kan inkludera material från varje år med tanke på den begränsade omfattningen av denna studie. Det blir således svårare att få en fördjupad bild av diskursen när omfånget av material blir större. Det är viktigt vid urval av material för diskursanalys att överväga en eventuell diskursiv förändring samt hur långt tidsspänn som kan anses spegla nutiden (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 289). Uppsatsen kommer därför, för att spegla den nutida diskursen, istället mer fördjupat kolla på diskursen som förts mellan år 2016-2022.

När det kommer till materialet i studien har det gjorts begränsningar till politiska uttalanden som ges av politiker eller andra signifikanta aktörer i till exempel i politiska debatter, debattartiklar eller övriga politiska uttalanden som förekommer i riksdag, regering, intervjuer eller i sociala medier. Det är viktigt att välja ut de texter/uttalanden som anses spegla den valda diskursen. Att kolla på en för övergripande diskurs kan det tenderar att bli för smalt för att spegla den aktuella diskursen, om man missar att inkludera centrala delar av den aktuella diskursen blir det en fråga om validitet. För att fånga den diskurs man avser att analysera måste materialet på ett rimligt sätt spegla denna (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 289). I och med att Bacchis ansats fokuserar på representationen av problem och hur fenomen problematiserar genom diskurser (Bacchi 20019), blir det naturligt att främst analysera uttalanden från politiker/aktörer som har en negativ inställning till friskolor. Uppsatsen ämnar

således att undersöka hela diskursen kring friskolor och hur både partier för och emot friskolor porträtterar friskolor och dess aktörer. Det är här Bacchis sjätte fråga (nummer fyra i denna studie) blir relevant. Här lyfts oppositionen fram och utmanar och ifrågasätter problematiseringen av fenomenet. Uppsatsen söker efter hela bilden av diskursen samt att spegla hela den nutida diskursen, därav inkluderingen av denna fråga.

Uppsatsen söker efter objektivitet och skall därmed ej genomlysna egna reflektioner eller värderingar på ämnet. Det ska tilläggas att detta eventuellt inte uppnås till fullo då en tolkning görs vid inläsning av materialet genom författarens förförståelse av ämnet. Genom att bibehålla hög transparens genomgående i studien minskar risken för partiskhet, men resultatet kommer baseras på delvis subjektiva tolkningar. Enligt Winther Jørgensen och Phillips har författarens roll i en diskursanalys påverka på studiens resultat genom författarens tidigare erfarenhet och förkunskaper på ämnet. Målet är att nå objektivitet och för att nå det krävs det att forskaren har förmågan att sätta sig över de socialkonstruktivistiska förutsättningarna och därefter sträva efter en neutral bild av verkligheten och dess tidigare kunskap (Winther Jørgensen - Phillips, s. 148-149). Det skall även tilläggas att då detta är en fallstudie är studiens syfte inte är att nå ett generaliserbart resultat utan syftet är att mer djupgående studera ämnet (Teorell & Svensson, 2007, s. 11-13).

3.3 Urval

Det kommer behövas ett urval av material i studien. Urvalet kommer ske i anpassning till de fyra utvalda frågorna som Bacchis ansats som tidigare presenterats. Material mellan år 2016-2022 kommer analyseras med fokus på de uttalanden som berör:

1. Hur friskolor och dess aktörer är representerat som ett problem
2. Vilka förutsättningar och antaganden som ligger till grund för problematiseringen av friskolor och dess aktörer
3. Vilka effekter problematiseringen av friskolor får på elever, lärare och fristående aktörer
4. Hur representationen av problematiseringen av friskolor kan ifrågasättas

Ovan frågor är att betrakta som teman/kodschema för att veta vad som ska letas efter när material samlas. När material samlats har det medvetet gjorts genom att samla material inom samma tema. Det ligger stort fokus på bland annat vinstuttag, resursfördelning, kötider, och segregation. Genom att skapa en övergripande strukturering av materialet skapas teman för att ej riskera att ”drunkna” i materialet (Bergström - Ekström 2018, s. 290).

3.4 Alternativa metoder/kritik mot metoden

Som ett alternativ till WPR-ansatsen som används i denna studie hade kritisk diskursanalys varit en tillämpningsbar metod för studien. Den kritiska diskursanalysen betonar språket som maktmedel och undersöker relationen mellan diskurser och makt. Den kritiska diskursanalysen syftar till att leda till en social förändring som ska resultera i mer jämlika maktförhållanden i samhället och i kommunikationsprocesserna. Metoden benämns som kritisk så den anser att klarlägga den diskursiva praktiska rollen i samhället som innebär olika maktförhållanden (Winther Jørgensen, M. and Phillips, L. 2000, s.69). Denna metod kan anses relevant för analysen som avses genomföras i denna studie. I och med att politikerns besitter makt genom att porträttera fenomen som exempelvis friskolor genom den politiska diskursen. De har makten över tanken genom sättet de målar upp friskolor och hur de får oss att resonera kring fenomenet. Inom kritisk diskursanalys kan materialet analyseras genom olika dimensioner av text, social praktik och diskursiv praktik. Den kritiska diskursanalysen hade precis som WPR-metoden bidragit till en djupgående och unik förståelse om friskolor och dess aktörer och liknande redogörelser hade kunnat genomföras. Däremot kan WPR-ansatsen anses mer fruktbar då den syftar till att analysera problematiseringen av fenomenen. I och med att friskolors förekomst i politiska uttalanden inte sällan förekommer i samband med att friskolor presenteras som ett problem, anses WPR-ansatsen bäst lämpad för denna studie.

En närvarande kritik mot WPR-metoden är att den är relativistisk. Detta innebär att om allt är präglad av språket, finns inga yttre kriterier att relatera en diskurs till. Till exempel riktas kritik mot Bacchis ansats då den föreslår att det inte finns objektiva problem, utan endast problemformuleringar som konkurrerar med varandra (Bergström - Ekström 2018, s. 292). Vi kan problematisera friskolor på olika vis inom diskursiva kriterier, men effekterna som

fenomenet har är verkliga. Genom att ha denna kritik i åtanke och bibehålla transparens genom hela studien, avser uppsaten att inte påverkas väsentligt av den förda kritiken av metoden.

4 Analys

4.1 Politikers problematisering av friskolor och dess aktörer

Denna del utav analysen utgår ifrån Bacchis första fråga i ansatsen. Här beskrivs problematiseringen som görs om friskolor och dess aktörer. Materialet som analyseras och används för att besvara frågorna i kapitel 4.1, 4.2, 4.3 och 4.4 är källhänvisat i texten men allt material finns inte med i texten. Komplet material återges i kapitel 8.

Hur är friskolor representerat som en problem av politiker och signifikanta aktörer?

Ett vanligt förekommande förhållningssätt till fenomenet friskolor är att friskolor och dess huvudmän inte bär samma ansvar som kommunala skolor och huvudmän, och därmed bör resursfördelningen reformeras åt kommunala skolors fördel (Regeringskansliet). Sättet enskilda aktörer kan göra vinst av att bedriva skola är också något som ifrågasätts.

”Det är väl uppenbart att skattebetalarnas pengar inte ska gå till vinster, vi har 60.000 barn som är till salu på börsen” - (Stefan Löfven 2016).

I ovan citat presenteras problematiken med vinster i välfärden, vilket är ett vanligt argument mot friskolor. Löfven tar även upp problematiken kring rikskapitalisters möjligheter att investera i ”barn” och på sätt göra vinst. Det som presenteras som problemet kring etableringen av friskolor är således till *vem* vinsten går till och det moraliska kring att det är just barns utbildning som aktörer profiterar på.

”Pengar som vi alla betalar i skatt för att barnen ska få en bra skola, pengar som ska gå till lärare, till skolböcker, till suddgummin, hamnar med den svenska marknadsskolan i stället i

fickorna på riskkapitalister och finansierar lyxvillor på Floridas östkust eller besök på sexklubbar i Thailand” (Magdalena Andersson, 2022).

Detta citat representerar återigen problematiken kring vinster i välfärden och mer specifikt vart pengarna faktiskt hamnar. Andersson understryker problematiken kring att vi inte vet säkert vad vinsterna går till och hur överskottet används. Moralen kring att använda skattebetalarnas överskott till tvivelaktiga ändamål som citatet ovan syftar på, ifrågasätts och problematiseras. Det kan anses någorlunda kontroversiellt att dra in något som sexklubbar när det diskuteras om barn och dess utbildning. Det är en hård retorik som tydligt presenterar Anderssons ståndpunkt i frågan. Andersson problematiserar i sitt uttalande den ”svenska marknadsskolan”. Med marknadsskola menas en skola som drivs utav en marknadslogik där elever ses som kunder, utbildning som produkten och medarbetare på skolan ses som försäljare (Vänsterpartiet). Denna språkanvändning förekommer bland dem som problematiserar friskolereformen, exempelvis statsministern i ovan uttalande. Formuleringen om marknadsskolan kan koppas åter till Fejes och Dahlstedt forskning om den entreprenöriella skolan och syftet att den entreprenöriella medborgaren förväntas kapitalisera på sitt lärande i förhoppningen att bli en ansvarsfull och kreativ problemlösare för att bli mer anställningsbar och produktiv.

”Det är ju ingen tvekan att man på skolans område har utrett att kösystemet är fel. Det skapar ojämlikhet i skolan och splittring i vårt samhälle på sikt. Den tilldelning av resurser vi nu har är inte heller rätt, därför att de kommunala skolorna har ett större ansvar än de andra” (Stefan Löfven 2021).

Här lyfts frågan om ojämlikhet och segregation upp. Den enligt Stefan Löfven orättvisa resursfördelningen blir här också aktuell. Löfven anser att fristående skolor inte bör få betalt för ett ansvar de inte har. Då kommunala skolor har obligationer att säkra att det finns plats för alla elever bosatta i kommunen, bör de kommunala skolorna få högre skolpeng än fristående skolor, enligt ovan uttalande. Problemet som representeras här är resursfördelningen och de orättvisor som tillkommer med det. Det förväntas enligt Löfven skapa ojämlikhet som på sikt kan splittra vårt samhälle. Som nämnt tidigare i avsnittet om

tidigare forskning är segregation en fenomen som ofta tas upp i samband med friskoledebatten. Olika forskning tyder på olika orsaker till segregation, där viss forskning pekar på att friskolor kan vara bidragande, medan annan visar att boendesegregation spelar större roll (Heller-Sahlgren, 2020 s. 3-4).

”Tänk om det som gäller friskolor även gällde i förlossningsvården.....Det är fullt just nu. Kom tillbaka om två dagar” (Jöran Petersson, 2020).

I detta fall presenteras friskolor som ett problem i och med det kösystem som råder för friskolor. Fristående skolor har behörighet att tacka nej till elever medan kommunala skolor enligt lag måste göra utrymme för demografiska variationer såsom urbanisering och migration (Läraren). Detta innebär att fristående huvudmän i teori kan spara in kostnader som annars hade tillkommit av till exempel elever i behov av extra stöd såsom språkundervisning (Skolvärlden). De kötider som idag tillämpas på grund av friskolereformen, problematiseras genom detta uttalande genom en jämförelse med förlossningsvården. Petersson indikerar att ett avslag om skolplats skulle gå att jämföra med besked om att det är fullt på en förlossningsklinik. Genom denna jämförelse betonar Petersson det allvar han anser råda i situationen.

”Sedan friskolereformen har antalet gymnasieskolor ökat. Men fler skolor betyder färre elever på varje skola, vilket leder till att resurserna inte används effektivt. Konkurrensen har lett till ett överutbud av populära program på vissa håll i landet, samtidigt som viktiga yrkesutbildningar är halvfulla eller saknas helt i andra delar” (Anna Ekström, 2018).

Ovan citat kommer från ett pressmeddelande där nuvarande utbildningsminister och dåvarande gymnasieministern Anna Ekström presenterade en utredning som skall göras om styrningen av gymnasieskolan. Problematiken som presenteras här är resursfördelningen. Den enligt Ekström ineffektiva resursfördelningen innebär att skolpengen som varje skola erhåller, inte används till dess fulla potential. Överskottet av de medel som ej utnyttjas kan då istället tas ut som vinst till aktörer och riskkapitalister (Friskolornas riksförbund 4). I detta citat presenteras även ytterligare en problematik och ytterligare ett fundamentalt argument för att

begränsa fristående aktörers möjlighet att etablera sig på skolmarknaden. Ekström menar att friskolereformen lett till ett ökat antal gymnasieskolor, men att antalet barn i skolan inte har ökat i samma takt och omfattning. Ekström fortsätter att problematisera konkurrensen som friskolereformen lett till genom att betona att den leder till ett överutbud av populära inriktningar på gymnasienivå, medan andra yrkesutbildningar lämnas halvfulla eller till och med tas bort helt i vissa delar av landet.

”Ansvaret att ta emot nyanlända eller nyinflyttade, det har inte friskolor i dag... Detta innebär merkostnader för de kommunala skolorna” (Lina Axelsson Kihlblom, 2022).

Ovan citat kommer från sittande skolminister Lina Axelsson Kihlblom. Kihlblom lyfter här ett aktuellt problem för många skolor idag, då vi präglas av ökad migration på grund av flyktingkriser (Migrationsverket). Inte nog med att de kommunala skolorna enligt lag måste erbjuda plats för alla nyanlända i en kommun, de måste även erbjuda det extra stöd som nyanlända kan tänkas behövas. Det kan handla om språkundervisning eller annat pedagogiskt stöd (Skolverket 2). Eftersom fristående skolor kan välja att neka elever till sina skolor, och inte besitter något lagligt ansvar att ta se till att alla elever i en kommun har en plats i skolan, behöver de inte utnyttja sina resurser till fullo. Bakgrunden till representationen av denna problematik är att fristående skolor inte ska få betalt för ett ansvar de ej besitter, och att skolpengen till friskolor därmed bör sänkas. Kihlblom framförde detta under en pressträff där förslaget för att sänka skolpengen även presenterades.

4.2 Förutsättningar och antaganden som ligger till grund för problematisering av friskolor och dess aktörer

Vilka förutsättningar eller antaganden ligger till grund för denna representation av friskolor?

Denna fråga är baserad på den andra frågan i Bacchis ansats, frågan är omformulerad och anpassad till studien. I detta kapitel kommer de antaganden och förutsättningar som ligger till grund för problematiseringen av friskolor och dess aktörer analyseras.

”Ett av många skäl till skolframgångarna i Finland är att det där finns högre förväntan vad gäller kunskap och bildning. Det anses vara något fint och något värt att kämpa för” (Anna Ekström, 2021).

Ovan citat sades av dåvarande gymnasieminister och nuvarande utbildningsminister Anna Ekström under ett seminarium där en rapport visar att det finns ett stort glapp mellan elever på landsbygden och i större städer när det kommer till skolresultat. Ekström kritiserar marknadsstyrningen av skolan och menar att det fundamentala problemet med svensk skola är att vi inte ger alla lika goda chanser. Genom framställningen ovan menar Ekström att genom att elever i Sverige sorteras till olika skolor, riskerar de elever som sorteras till skolor där förväntningarna på eleverna är lägre, får sämre förutsättningar för undervisning och riskerar att inte klara skolan lika bra. Ekström menar att en likvärdig skola är där alla elever har samma förutsättningar och därmed inte sorteras till skolor med olika förväntningar på elever (Svenskt näringsliv). Detta uttalande presenterar ett antagande att en liberal skolmarknad och det fria skolvalet i sig leder till mindre förväntningar på elever och sämre förutsättningar för elever som hamnar i kommunala skolor.

”Ett annat exempel på åtgärder som regeringen har vidtagit är propositionen om idéburen välfärd...bättre förutsättningar för idéburna organisationer för att bidra till en stark välfärd...regeringen anser att mångfald och valfrihet kan uppnås utan vinstintresse i välfärden” (Mikael Damberg, 2022).

Ovan citat av nuvarande finansminister Mikael Damberg är från en proposition gällande vinster inom skola, vård och omsorg. I propositionen finns förslag om att idéburna organisationer, det vill säga aktörer som ligger mittemellan att vara offentlig sektor och privat sektor som bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet (Upphandlingsmyndigheten), bör ges mer utrymme och resurser för att driva sin verksamhet (Prop, 2021/22:135). Damberg syftar på att det är just vinstintresset hos fristående aktörer som ligger som förutsättning för att problematisera av friskolor och dess aktörer. Han problematiserar således inte valfriheten, resursfördelning eller det ojämna ansvaret mellan privata och kommunala aktörer som ofta är återkommande inom denna debatt. Vinstintresse ligger som fundamental förutsättningar för

den problematik som presenteras. När det finns ett närvarande vinstintresse, ifrågasätts kvaliteten och intentionerna med verksamheten som bedrivs. Något som också ifrågasätts kring vinstintresse i skolverksamheten är vidare betygsättningen bedöms som opartisk eller ej (Arbetsvärlden).

”Frågan är om det går att lita på betygsättningen när man infört vinstintresset i skolan. Vad är produkten, utbildning eller betyg? Vi har infört marknadsskola utan att utreda om det ens är lagligt, och vi har inte heller utrett vilka konsekvenser det fått” (Peter Kornhall, 2021).

Ovan uttalande kommer från Peter Kornhall, författare och tidigare undervisningsråd på Skolverket och medlem i Kungl. vetenskapsakademins skolkommitté. Kornhall lyfter här en primär ståndpunkt kring varför friskolor problematiseras. Det talas ofta om betygsinflation och att fristående aktörer har intresse av att sätta höga betyg för att på så lätt locka elever till skolan. Skolverket presenterar forskning på sin hemsida som menar att när eleverna ses som kunder skapas misstanken om att skolor på grund av den ökande konkurrensen drivs till att sätta högre betyg än vad som motsvarar elevernas faktiska prestation (Skolverket 3). Kornhall ifrågasätter vidare lagligheten kring marknadsskolan överlag. Han syftar till regeringsformens 1:a kapitel 9:e paragraf som slår fast att *”Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet”* (Sveriges Riksdag 1). Betygsinflationen presenteras i citatet som ett incitament och grundläggande förutsättning att problematisera friskolor och dess aktörer då Kornvall menar att vi inte kan säkerställa att friskolor sätter betyg efter prestation så länge det finns ett vinstintresse och ökade betyg kan leda till mer vinst till de fristående aktörerna. Hela intentionen med att driva fristående skolverksamhet ifrågasätts av Kornhall när han frågar *”vad är produkten, utbildning eller betyg?”* (Kornhall, 2021). Att elever ska säkerställas undervisning som leder till grund för att ta sig an vidare utbildning samt på sikt arbetsmarknaden är fundamentalt och ett antagande för att problematisera friskolor och dess aktörers intressen.

4.3 Effekter av problematiseringen av friskolor på elever, lärare och fristående aktörer

Vilka effekter har problematiseringen av friskolor på elever, lärare och aktörer?

Denna fråga är baserad på den femte frågan i Bacchis ansats och syftar till att undersöka effekterna av problematisering. Mer specifikt har elever, lärare samt fristående aktörer valts ut som undersökningsobjekt för studien. Frågan är omformulerad och anpassad till undersökningen.

”Det är 80 000 medarbetare de ger sig på, de ger sig på 225 000 elever som har valt de här skolorna. Dessutom säger de att friskolor ska vara kvar, men pekar ändå ut dem som problem” (Paula Hammerskog, 2022, 1).

Ovan citat av Paula Hammerskog, kommunikationsdirektör på friskolekoncernen Academedia AB, kommer ifrån ett uttalande i samband med att statsminister Magdalena Andersson presenterade ett förslag om att sänka skolpengen för fristående skolor, i början på 2022. Förslaget grundar sig i att fristående skolor enligt Andersson inte har samma ansvar som de kommunala, och därmed inte bör få betalt för ett ansvar de ej besitter (Dagens samhälle). Hammerskog antyder här att både lärare och elever påverkas av förslaget att sänka skolpengen och därmed påverkas av en ”levande effekt” genom problematiseringen av friskolor. De konkreta ”levande effekten” av att sänka skolpengen skulle enligt Hammerskog vara att koncernen ej skulle ha råd att finansiera nya planerade skolbyggen samt att de skulle behöva dra ner på vissa resurser som i sin tur kan komma att påverka både elever och medarbetare (SVT 1). I den senare delen av citatet tar Hammerskog upp att regeringen säger att ”friskolor ska vara kvar, men ändå pekar ut dem som problem”. Eftersom att regeringen tydligt problematiserar friskolor, skapar detta diskursiva effekter som har påverkan på hur vi uppfattar de fristående skolor. Detta kan i sin tur ha subjektifierande effekter och innebära konkreta betydelser för de som lever i relation till de subjektifierade effekterna (Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018 s. 274). Genom att en diskurs om ett visst fenomen framställer ett problem kommer vissa reformer och handlingsalternativ framstå som mer eller mindre önskvärda. Detta kan ha konkreta effekter på fristående aktörer om till exempel färre väljer att söka sig till friskolor eller om skolpengen sänks.

”Går förslaget igenom i riksdagen, innebär det bara att små byaskolor och de skolor och bedrivs ideellt, som redan idag jobbar med små marginaler, kommer att behöva lägga ner” (Nyamko Sabuni, 2022, 1).

I ovan citat kommenterar Liberalernas dåvarande partiledare Nyamko Sabuni, regeringens förslag om att sänka skolpengen för fristående skolor. Hon främjar de levande effekter som problematiseringen av friskolor kan ha på elever och medarbetare. De diskursiva effekterna leder till att friskolereformen framstår som mindre önskvärd och därmed kan levande effekter i form nya policys införas, som tex slopad kötid eller sänkt skolpeng. Hon understryker särskilt de effekter reformerna kan ha på mindre och ideella skolor.

”Det här förslaget riskerar att man inte har barnet i centrum”
(Niklas Åkerblom, 2022).

Rektorn för den fristående skolan Kunskapsskolan i Täby, uttalande sig enligt ovan i en debatt gällande regeringens förslag till att sänka skolpengen för friskolor. Som nämnt i avsnitt 4.1 finns det en närvarande problematisering av friskolor och dess ansvar de har gentemot elever i en kommun. Som rektor för en fristående skola, menar Åkerblom att denna problematisering, och eventuella diskursiva, subjektifierande och levande effekter, innebär att man inte sätter eleverna i fokus. Minde finansiella medel leder till minskade resurser för skolan och kan i sin tur ha påverkan på elevers förutsättningar i skolan (SVT 2). Regeringens problematisering av friskolor leder till diskursiva effekter där friskolor anses mindre önskvärda genom den retorik som förs, och detta får levande effekter i form av att eleverna inte sätts i fokus om sänkningen av skolpengen går ut över elevernas förutsättningar.

4.4 Hur representationen av problematiseringen av friskolor ifrågasätts

Hur ifrågasätts problematiseringen av friskolor och dess aktörer?

Detta avsnitt baseras på Bacchis sjätte fråga i sin WPR-ansats och kommer i delvis kolla på oppositionen till representationen av problematiseringen av friskolor och dess aktörer.

Avsnittet kommer bygga på ifrågasättande av argument och problematisering från avsnitt 4.1-4.3.

”Kommunala skolor får betalt för den skyldigheten på annat sätt än genom skolpengen. Det är alltså fel att säga att friskolorna får betalt för det som det är nu” (Paula Hammerskog, 2022, 2).

Detta citat syftar till de diskussionerna som förs angående minskad skolpeng till fristående skolor och de som hävdar att friskolor inte besitter samma ansvar som kommunala skolor. De kommunala skolorna är till exempel skyldiga att erbjuda skolplats till alla elever i kommunen, erbjuda en skolplats nära hemmet samt ta emot barn om en friskola skulle tvingas lägga ner (Sveriges Riksdag 2). Kommunikationsdirektören på friskolekoncernen Academedia AB ifrågasätter denna problematisering då hon hävdar att kommunala skolor ersätts för deras omfattande ansvar på andra sätt än genom skolpeng. Hon kritiserar direkt regeringens sätt att hävda ojämlikhet i resursfördelningen och att det är främst på grund av resursfördelningen som fristående huvudmän går med vinst.

”Jag är emot att man slopar kön för att det är ju verkligen så att det är många med olika bakgrund som söker sig till friskolorna” (Ulla Hamilton, 2022)

Ovan citat sades av VD:n för friskolornas riksförbund. Uttalandet sades i samband med en debatt om slopade kötider för att göra skolan mer likvärdig då regeringen anser att detta leder i segregation (Läraryrket). Hamilton ifrågasätter problematiseringen av kötider och dess segeragerande effekt genom att säga att det är elever från många olika socioekonomiska bakgrunder som söker sig till friskolorna, och att det således därför inte är friskolorna som bidrar till segregation i samhället. Forskningen av näringslivets medieinstitut som presenteras i avsnitt 1.2.2 hänvisar till att det förekommer forskning som tyder på att skolsegregation i högre grad beror på boendesegregation än på friskolor. Ifrågasättandet av problematiseringen som görs i Hamiltons uttalande bygger på att bilden som presenteras av friskolor som orsak till segregation är för snäv då det finns forskning som pekar på annat.

”Jag och många andra föräldrar med mig blev rätt chockade när skolministern nu vill att man ska börja sortera barn baserat på etnicitet och föräldrarnas utbildningsbakgrund. Huvudfrågan är inte kötider utan huvudfrågan är att skolministern pratar om det hon kallar en ”allsidig elevsammansättning”” (Lars Hjämared, 2022).

”Det som skolministern och Socialdemokraterna nu gör är att de ska avgöra dina skolmöjligheter baserat på om du är invandrare, har sociala problem eller om dina föräldrar har gått på gymnasiet eller universitetet. Det är helt orimligt. Vi ska ha ett system där alla kan komma att bli någon oavsett vilken bakgrund man har” (Lars Hjämared, 2022).

De två uttalandena ovan sades av andre vice ordförande i utbildningsutskottet Lars Hjämared i samband med regeringens förslag om att kötiden helt ska slopas som urvalsmetod för fristående skolor. Han ifrågasätter och kritiserar främst regeringens problematisering kring kötiderna som en orsak till segregation. Hans uttalande kring att skolmöjligheterna kommer till att baseras på etnicitet och socioekonomisk status beror på att han menar att det kommer skapas kvoter på samtliga skolor där man ska försöka få in elever. Detta innebär enligt Hjämared att istället för att ta tag i problemet som finns hos skolorna väljer regeringen att lyfta in dessa problem i alla skolor där man ska försöka få in elever. Hjämared kritiserar regeringens problematisering kring kötider genom ovan uttalande.

”Det kan inte vara dessa femton procenten som gör att den svenska skolan inte presterar” (Nyamko Sabuni, 2021, 4).

Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni anser att det är fel att skylla den svenska skolans bristande kvalitet på de femton procenten som utgör de fristående skolorna i grundskolan. Hon kritiserar och ifrågasätter i princip hela problematiseringen av friskolor i och med att friskolor inte sällan förekommer i argument till varför den svenska skolan brister inom specifika områden. Sabuni menar att det är fel att låta debatten handla om vinstfrågan, det fria skolvalet eller resursfördelningen, när det inte endast kan va de femton procenten av skolorna i grundskolan som drar ner kvaliteten i svensk skola och prestationen hos elever. Sabuni

kritiserar problematiseringen genom att erkänna att det finns brister i den svenska skolan men ifrågasätter den bakomliggande orsaken till problemet.

5 Slutsats

Utifrån analysen i avsnitt 4.1-4.4 kan följande slutsatser dras angående problematiseringen av fristående skolor och dess aktörer. I enlighet med första frågan i Bacchis ansats, har representationen av problematiseringen av friskolor och dess aktörer presenteras. Utifrån de urval av material som gjorts i studien kan det konstateras att det som är ligger till grund den aktuella problemformuleringen är vinster i välfärden, kötider, segregation, resursfördelning samt de olika ansvaret mellan fristående och kommunala skolor. De antaganden och förutsättningar som ligger till grund för den aktuella problemformuleringarna på ovan nämnda områden är bland annat den liberala skolan och det fria skolvalet skulle innebära lägre förväntningar, och därmed sämre förutsättningar, för elever i dessa skolor. Detta skulle enligt de uttalanden som analyserades bero på att inom svensk skola ger vi inte alla lika goda chanser, på grund av den reform vi lagstiftat. Vidare presenteras även vinstintresset som en fundamental förutsättning för den problematik som presenteras. Genom det analyserade materialet går det att konstatera att de ansvariga för problemformuleringen ifrågasätter kvaliteten och intentionerna hos den fristående skolverksamheten som bedrivs.

De effekter som problematiseringen av friskolor och dess aktörer har, kan tänkas påverka elever, lärare såväl som aktörerna själva genom diskursiva, subjektifierade och levande effekter. De diskursiva effekterna av problemformuleringen görs att friskolor upplevs som mindre önskvärda och därmed kan de levande effekterna komma att påverka berörda genom att mindre resurser läggs på friskolor samt att färre söker sig till skolorna. Till sist analyseras ifrågasättandet av problemformuleringen. Den representerade problemformuleringen ifrågasätts genom motargument för de mest centrala delarna inom problemformuleringen. Vidare det fria skolvalet, friskolereformen eller resursfördelningen har den påverkan på den svenska skolan som problemformuleringen anger, ifrågasätts genom motargument och alternativa förklaringar.

6 Framtida forskning

Utifrån resultaten av min studie, kan vi konstatera att skoldebatten är och antagligen förblir ett ämne för debatt så länge det finns opposition mot fristående skolverksamhet och den så kallade marknadsskolan. Efter att ha studerat problematiseringen av friskolor och dess aktörer vore det även intressant att undersöka hur de berörda av effekterna av problematiseringen, det vill säga antingen elever eller lärare, upplever sig påverkas av den förda diskursen. Detta hade kunnat genomföras kvantitativt genom enkäter till ett större antal berörda eller genom mer djupgående intervjuer till färre antal berörda. För helhetsbild och möjligheten till generaliserbart beslut hade även en kombinationsmetod kunna vara fruktbart.

Den här studien har fokuserat på politiker och aktörer som har intresse i att bedriva en viss diskurs samt att problematisera vissa fenomen, en intressant framtida studie och tillvägagångssätt hade kunnat vara att även studera effekterna på berörda.

7 Källförteckning

7.1 Litteratur

Bacchi, Carol L., 2009. *Analysing Policy: What's the problem represented to be?*. Frenchs Forest, N.S.W.: Pearson.

Bergström, Göran & Linda Ekström, 2018. "Tre diskursanalytiska inriktningar" i Boréus, Kristina & Göran Bergström (red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Lund: Studentlitteratur

Dahlstedt, Magnus & Fejes, Andreas, 2018. *Skolan, marknaden och framtiden*. Lund: Studentlitteratur

Foucault, Michel, 1980. *Power/Knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*. New York: Pantheon Books.

Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

7.2 Elektroniska källor

Arbetsvärlden = Webbtidningen Arbetsvärlden. "Skolexperten: Marknadsskolan kan vara olaglig" Tillgänglig: <https://www.arbetsvarlden.se/skolexperten-marknadsskolan-kan-vara-olaglig/> Hämtad: 17/5-2022

Bildt, Carl - Regeringsförklaringen 1991. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-snabbprotokoll-1991926-fredagen-den_GF096 Hämtad: 10/5-2022

Bildt, Carl & Ask, Beatrice. 1991/1992. *"Om valfrihet och fristående skolor"*. Riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/valfrihet-och-fristaende-skolor_GF0395 Hämtad: 2022-05-04

Dagens samhälle= Dagens samhälles hemsida *"Regeringen inleder "offensiv"- friskolor kan få minskad skolpeng"*. Tillgänglig: <https://www.dagenssamhalle.se/samhalle-och-valfard/socialtjanst/regeringen-inleder-offensiv-friskolor-kan-fa-minskad-skolpeng/> Hämtad: 10/5-2022

Ekström, Anna. 2018. *"Staten bör ta större ansvar för gymnasieutbildningen"*. Dagens nyheter. 2018-03-12. Tillgänglig: <https://www.dn.se/nyheter/politik/minister-pa-dn-debatt-staten-bor-ta-storre-ansvar-for-gymnasieutbildningen/> Hämtad: 10/5-2022

Friskolornas riksförbund 1= Friskolornas riksförbunds hemsida *"Friskolornas historiska utveckling"*. Tillgänglig: <https://www.friskola.se/vara-fragor/friskolornas-historiska-utveckling/> Hämtad: 17/3-2022

Friskolornas riksförbund 2= Friskolornas riksförbunds hemsida *"Varför anpassar inte kommunerna inte utbudet efter elevunderlaget på samma sätt som friskolor?"*. Tillgänglig: <https://www.friskola.se/2018/03/12/varfor-anpassar-kommunerna-inte-utbudet-efter-elevunderlaget-pa-samma-satt-som-friskolor/> Hämtad: 10/5-2022

Friskolornas riksförbund 3= Friskolornas riksförbunds hemsida *"Värt att veta för dig som funderar på att starta en fristående skola"*. Tillgänglig: <https://www.friskola.se/starta-driva-2/starta-driva/vart-att-veta-for-dig-som-funderar-pa-att-starta-en-fristaende-skola/> Hämtad: 11/5-2022

Friskolornas riksförbund 4= Friskolornas riksförbunds hemsida ”*På tal om välfärdens finansiering*”. Tillgänglig: <https://www.friskola.se/2020/12/21/pa-tal-om-valfardens-finansiering/> Hämtad: 17/5-2022

Heller-Sahlgren, Gabriel (2020). ”*Skolvalet, kunskaperna och likvärdigheten*”. Rapport. Timbro Stockholm <https://www.friskola.se/app/uploads/2020/07/skolvalet-kunskaperna-och-likvardigheten.pdf>

IFN= Institutet för näringslivsforskning ”*Om IFN*”. Tillgänglig: <https://www.ifn.se/om-ifn/> Hämtad: 19/5-2022

Läraren = Tidning av lärarförbundet ”*Tänk om det som gäller friskolor även gällde i förlossningsvården*”. Tillgänglig: <https://www.lararen.se/nyheter/skolpolitik/matematikern-anpassa-skolpengen-efter-skolformens-ansvar-att-folja-befolkningsskurvan> Hämtad: 15/5-2022

Läraryrket= Läraryrket hemsida ”*Debatt: Friskolornas speciella kösystem leder till segregation*”. Tillgänglig: <https://www.lararforbundet.se/artiklar/friskolornas-speciella-kosystem-leder-till-segregation> Hämtad: 19/5-2022

Migrationsverket= Migrationsverkets hemsida ”*Alla asylsökande barn har rätt att gå i skolan*”. Tillgänglig: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Skola.html> Hämtad: 19/5-2022

Näringslivets medieinstitut 1= Näringslivets medieinstituts hemsida ”*Om näringslivets medieinstitut*”. Tillgänglig: <https://naringslivets-medieinstitut.se/om-oss/> Hämtad: 19/5-2022

Näringslivets medieinstitut 2= Rapport från Näringslivets medieinstitut ”*Friskoleforskningen i media*”. Tillgänglig: <https://naringslivets-medieinstitut.se/wp-content/uploads/2021/09/Friskoleforskningen-i-medier-final-210818.pdf> Hämtad: 3/5-2022

Proposition 1991/92:95. *Om valfrihet och fristående skolor*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/valfrihet-och-fristaende-skolor_GF0395 Hämtad: 10/5-2022

Proposition 2021/22:135. *Idéburen välfärd*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2022/03/prop.-202122135/> Hämtad: 10/5-2022

Regeringskansliet= Regeringskansliets hemsida ”Tydligare och mer likvärdig resursfördelning till skolor”. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/02/tydligare-och-mer-likvardig-resursfordelning-till-skolor/> Hämtad: 10/5-2022

Riksdagen = Svar på skriftlig fråga ”Tillstånd att starta friskolor”. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/tillstand-att-starta-friskolor_H812196 Hämtad: 10/5-2022

Skolinspektionen 1 = Skolinspektionens hemsida ”Frågor och svar: Starta fristående skola”. Tillgänglig: <https://skolinspektionen.se/rad-och-vagledning/fragor-och-svar/starta-fristaende-skola/?p=2> Hämtad: 10/5-2022

Skolinspektionen 2 = Skolinspektionens hemsida ”Starta eller utöka en fristående skola”. Tillgänglig: <https://www.skolinspektionen.se/tillstand/fristaende-skola/starta-eller-utoka-en-fristaende-skola/> Hämtad 10/5-2022

Skolverket 1= Skolverkets hemsida ”Riksprislista för ersättning till fristående skolor 2022”. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/riksprislistan> Hämtad: 10/5-2022

Skolverket 2= Skolverkets hemsida ”Nyanländas rätt till stöd”. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/nyanlandas-ratt-till-stod> Hämtad: 17/5-2022

Skolverket 3= Skolverkets hemsida ”Skolkonkurrens skapar betygsinflation”. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/skolkonkurrens-skapar-betygsinflation> Hämtad: 17/5-2022

Skolvärlden= Skolvärlden utgiven av lärarnas riksförbund ”Vinstdrivande skolor väljer bort elever som behöver stöd”. Tillgänglig: <https://skolvarlden.se/artiklar/vinstdrivande-skolor-valjer-bort-elever-som-behover-stod> Hämtad: 17/5-2022

Svenskt näringsliv= Svenskt näringslivs hemsida (Webbinarium) ”Bra skolor i hela landet”. Tillgängligt: https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/bra-skolor-i-hela-landet_1173875.html Hämtad: 17/5-2022

Sveriges Riksdag 1 = Sveriges Riksdags hemsida, dokument och lagar ”Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform” Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152 Hämtad: 17/5-2022

Sveriges Riksdag 2 = Sveriges Riksdags hemsida. ”Den kommunala skolans ansvar för skolplatser”. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fragga/den-kommunala-skolans-ansvar-for-skolplatser_GV1263 Hämtad: 19/5-2022

SVT 1= SVT nyheter ”Skolvinsterna för fyra största koncernerna: 4,6 miljarder på fem år”. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/skolvinsterna-4-6-miljarder-pa-fem-ar> Hämtad: 18/5-2022

SVT 2= SVT nyheter ”Striden om friskolan - det här är konflikterna”. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/striden-om-skolan-det-har-ar-konflikterna> Hämtad: 18/5-2022

SOU 2020:28. ”En mer likvärdig skola - minskad skolsegregation och förbättrad Resurstilldelning”. Betänkande av Utredningen för likvärdig skola. Tillgänglig: http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2020/04/SOU-2020_28_webb.pdf Hämtad: 10/5-2022

Upphandlingsmyndigheten= Upphandlingsmyndighetens hemsida. "*Samverkan med idéburna aktörer, civilsamhället och sociala företag*". Tillgänglig: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kunskapsbank-for-offentliga-affarer/samverkan-med-ideburna-aktorer-civilsamhallet-och-socialaforetag/> Hämtad: 17/5-2022

Vänsterpartier = Vänsterpartiets hemsida. "*Vad menas med marknadsskolan?*". Tillgänglig: <https://www.vansterpartiet.se/marknadsskolan/vad-menas-med-marknadsskolan/> Hämtad: 19/5-2022

8 Bilagor

Stefan Löfven 2016= <https://omni.se/hett-om-notering-60-000-barn-till-salu-pa-borsen/a/9Op8W> 10/5-2022

Stefan Löfven 2021= <https://www.lararen.se/nyheter/skolpolitik/lofven-forslag-om-marknadsskolan-kommer> 10/5-2022

Jöran Petersson 2020 = <https://www.lararen.se/nyheter/skolpolitik/matematikern-anpassa-skolpengen-efter-skolformens-ansvar-att-folja-befolkningskurvan> Hämtad: 15/5-2022

Magdalena Andersson 2022= <https://www.varldenidag.se/nyheter/andersson-drog-parallell-mellan-friskolor-och-sexklubbar/repvbr!wKVn99Vbp@ZpG3CABOjUtw/> Hämtad: 17/5-2022

Anna Ekström 2018= <https://news.cision.com/se/utbildningsdepartementet/r/regeringen-utreder-styrning-av-gymnasieskolan,c2469984> Hämtas: 17/5-2022

Lina Axelsson Kihlblom 2022= <https://www.dagenssamhalle.se/samhalle-och-valfard/socialtjanst/regeringen-inleder-offensiv-friskolor-kan-fa-minskad-skolpeng/> Hämtad: 17/5-2022

Anna Ekström 2021= https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/rapport-elever-pa-landsbygden-har-samre-studierresultat_1174860.html Hämtad: 17/5-2022

Mikael Damberg 2022= https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/vinster-inom-skola-var-d-och-omsorg_H9121483 Hämtad: 17/5-2022

Peter Kornhall 2021= <https://www.arbetsvarlden.se/skolexperten-marknadsskolan-kan-vara-olaglig/> Hämtad: 17/5-2022

Paula Hammerskog 2022, 1= <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/storbrak-mellan-academediachefen-och-statsministern> Hämtad: 18/5-2022

Nyamko Sabuni 2022, 1= <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/striden-om-skolan-det-har-ar-konflikterna> Hämtad: 18/5-2022

Paula Hammerskog 2022, 2= <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/skolvinsterna-4-6-miljarder-pa-fem-ar> Hämtad: 18/5-2022

Niklas Åkerblom, 2022= <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/striden-om-skolan-det-har-ar-konflikterna> Hämtad 18/5-2022

Ulla Hamilton, 2022= <https://www.expressen.se/nyheter/hamilton-handlar-om-att-friskolor-ar-sa-populara/> Hämtad: 18/5-2022

Lars Hjelmered, 2022= <https://www.expressen.se/nyheter/m-ilskan-de-vill-sortera-barn-utifran-etnicitet/> Hämtad: 18/5-2022

Patrick Reslow, 2022= <https://www.expressen.se/nyheter/m-ilskan-de-vill-sortera-barn-utifran-etnicitet/> Hämtad: 18/5-2022

Nyamko Subani, 2021, 2= <https://skolvarlden.se/artiklar/farre-larare-och-lagre-loner-i-friskolor> Hämtad: 18/5-2021

